

Rossend Nobas Ballbé
Cambra del segle XVIII

c. 1885

Aquarel·la/paper

50 x 35 cm

Museu d'Art de Girona Núm. reg. 251.862 Fons d'Art

Diputació de Girona

Les puntes de coixí són un element decoratiu molt present a la nostra societat des de temps molt antics i per tant, també ho són a les obres d'art dels nostres museus. La *Cambra del segle XVIII*, de Rossend Nobas i Ballbé, ens mostra una escena quotidiana del s. XVIII en la qual una jove fila uns brins de llana. La seva indumentària, el mobiliari, les parets i tots els elements decoratius de la cambra ens mostren clarament una escena de la segona meitat del set-cents. Però, perquè Nobas, un reconegut escultor barceloní del nou-cents, pinta una escena del s. XVIII? I com eren aquestes puntes que s'endevinen en la roba de la protagonista?

Probablement serà difícil trobar una resposta a la primera pregunta que ens hem fet. Ros-send Nobas va viure a la segona meitat del s. XIX. Va ser un reconegut escultor format a la Llotja i mestre ell mateix d'altres ben reconeguts escultors de l'època a l'escola de belles Arts de Barcelona. Es diu d'ell que va ser un artista amb tons romàntics però sobretot realista, naturalista, virtuós. Efectivament, si un mira d'aprop la imatge del *Torero ferit* (MNAC), o l'escultura de Rafael de Casanova a la Ronda de Sant Pere de Barcelona, el *retrat d'Elisa Masriera* (MNAC), o les terracotes del *Pagès del Camp de Tarragona* (MNAC) o de la *Pagesa de Lleida* (MNAC) es fixa, no només en l'expressió dels cossos, que mostren tota la seva humanitat, sinó també en l'habilitat amb què Nobas retrata cada detall del vestit de tots ells. Potser el treball d'argenter a l'obrador de la família Masriera li va donar ofici per plasmar amb detall puntes i joies en el marbre dels seus busts o per fotografiar amb precisió el xal de la pagesa de Lleida? Malauradament, aquesta gran destresa no la va practicar en l'aquarel·la que representa la *Cambra del segle XVIII* per mostrar-nos amb precisió les puntes de coixí. Intuïm que ho són per la seva lleugeresa, particularment en el doble volant de les mànigues, de motius florals i una transparència que permet endevinar una punta de blonda. No és així pel que fa a la punta del baix del davantal ni la de tot volt del mocador, que ben bé podrien ser volants de tela fina, de mussolina de seda o d'organdí. Ni amb el ret vermell del cap. S'endevina un ret fi de seda acabat amb una trena a l'estil del vestit de la classe mitjana del set-cents. Pel davantal blanc, i el fet que porti un fus a la mà, podria semblar que es tracta d'una *minyona*. No és probable. El davantal és una de les peces més característiques de la indumentària del s. XVIII, i la porten tots els vestits, més o menys ric segons l'ocasió o el nivell social. Nobas ens mostra una jove de classe mitjana alta, amb sivella de plata a les sabates, arracades, i una combinació molt a la moda d'estampats a les cretones del vestit. El s. XVIII és el segle de l'explosió del color. Es vesteix segons la moda francesa. Qualsevol innovació

arriba a Barcelona en qüestió de dies. A finals de segle Barcelona ja és una gran exportadora d'*indianes*, robes estampades sobre cotó fi importat d'Amèrica, amb motius florals, que originàriament es produïren a la Índia. L'any 1784, Barcelona té més de vuitanta fàbriques d'*indianes*, dos mil telers i nou mil treballadors. Una cosa semblant passà amb les puntes al coixí. Es creu que van arribar a Catalunya amb el comerç amb Itàlia des de temps antics. Les puntes italianes eren fetes amb agulla, les més riques amb fils metàl·lics, i les duïen els homes. La relació amb Flandes va proporcionar una font d'entrada d'altres tipus de puntes. Aquestes eren més fines, fetes amb fils de lli i de cotó blanc, i s'utilitzaven també en la indumentària femenina, com podem veure en moltes obres d'art de l'època. Ni les venecianes ni les puntes de Flandes no s'han produït mai comercialment a Catalunya. Les famílies benestants les importaven. El que sabem és que, al s. XVIII, les puntes eren un element habitual a moltes cases i d'ús imprescindible a les esglésies. Les puntes més valorades al nostre entorn immediat, les considerades *pròpies*, eren les de blonda catalana. Arenys, per la seva tradició marinera, i Barcelona, varen ser centres d'una activitat que va florir especialment al s. XVIII quan Carles III va alliberar el comerç i la navegació catalana va poder comerciar lliurement, sense la mediació de la Companyia de les Índies, amb el Carib i l'Amèrica del Nord, grans productores de cotó de qualitat. El cotó va facilitar molt la feina de les puntaires i va propiciar l'intercanvi de puntes i mitges elaborades a Catalunya amb cotó americà. Les notícies més concretes de la producció de puntes a Catalunya provenen del llibre de comptes de Joan Clavell (1667), que anotava els metratges de puntes que comprava a les dones que treballaven a casa, i de l'informe de Francisco de Zamora *Diario de los Viajes hechos en Cataluña*, de 1789, on es descriuen activitats puntaires a tota la costa catalana, les puntes que es feien, la quantitat de noies que hi treballaven i el rendiment econòmic amb bastant detall.